

Sygn. akt II Ca 1213/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Bednarek - Moraś
Sędziowie:	SO Wiesława Buczek - Markowska SO Zbigniew Ciechanowicz (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sąd. Dorota Szlachta

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 kwietnia 2013 roku w S.

sprawy z powództwa **Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. w G.**

przeciwko **małoletnim D. R. i N. R.**

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powódkę

od wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie

z dnia 19 lipca 2012 r., sygn. akt I C 435/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w taki sposób, iż:

a. zasądza do pozwanych małoletnich D. R. i N. R. solidarnie na rzecz powódki Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G. kwotę 48 353 (czterdziestu ośmiu tysięcy trzystu pięćdziesięciu trzech) złotych i 79 (siedemdziesięciu dziewięciu) groszy z ograniczeniem ich odpowiedzialności do wartości masy czynnej spadku po zmarłym w dniu 6 listopada 2009 r. w P. T. R.,

b. oddala powództwo w pozostałym zakresie,

c. odstępuje od obciążania pozwanych kosztami postępowania poniesionymi przez powódkę,

2. oddala apelację w pozostałym zakresie,

3. odstępuje od obciążania pozwanych kosztami postępowania apelacyjnego poniesionymi przez powódkę.

Sygn. akt II Ca 1213/12

Uzasadnienie wyroku z dnia 26 kwietnia 2013 r.:

Powód Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F. S. z siedzibą w G. wniósł o orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym, aby pozwani D. R. i N. R. zapłacili solidarnie na jego rzecz kwotę 48.353,79 zł z odsetkami umownymi według zmiennej stopy procentowej, obowiązującej w danym okresie ustalonej przez Zarząd Kasy dla pożyczek przeterminowanych, wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Powód wniósł jednocześnie o orzeczenie zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powód wskazał, że w dniu 25 sierpnia 2009 r. zawarł z T. R. umowę, na mocy której udzielił mu pożyczki w kwocie 36.500 zł, spłata której następować miała w miesięcznych ratach. Podniósł, że pożyczkobiorca nie spłacił przedmiotu pożyczki, zaś w dniu 6 listopada 2009 r. zmarł. Wskazał, że do kręgu spadkobierców ustawowych po nim należą małoletni pozwani (dzieci pożyczkobiorcy), którzy wskutek jego śmierci stali się dłużnikami solidarnymi powoda w zakresie niespłaconej części zobowiązania pożyczkowego.

Nakazem zapłaty, wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 27 stycznia 2012 r. w sprawie o sygn. akt I Nc 1776/11 referendarz Sądu Rejonowego Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

W dniu 27 lutego 2012 r. sprzeciw od powyższego nakazu zapłaty wnieśli pozwani **D. R. i N. R.**, reprezentowani przez przedstawiciela ustawowego – matkę A. C., zaskarżając go w całości i wnosząc o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów sądowych.

W uzasadnieniu pozwani przyznali, że ich ojciec zawarł z powodem wskazaną w pozwie umowę pożyczki, której nie spłacił. Pozwani nie kwestionowali przy tym wysokości zadłużenia powiązanego z zaciągniętym zobowiązaniem pożyczkowym. Podnosili jednakże, że ich matka uzyskała orzeczenie Sądu, w którym wyraził on zgodę na złożenie w ich imieniu oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku po ojcu, o czym poinformowano powoda, a tym samym skutecznie odrzucili spadek. Zdaniem pozwanych wymieniona okoliczność wyłącza możliwość dochodzenia od nich zapłaty zadłużenia z tytułu powyższej pożyczki. Podnosili nadto, że pozwany nie pozostawił żadnego majątku, a nawet gdyby pozostawił taki majątek, to ich odpowiedzialność za ten dług byłaby ograniczona do wysokości stanu czynnego spadku, a nie rozciągała się na cały ich majątek.

Wyrokiem z dnia 19 lipca 2012 r. Sąd Rejonowy Szczecin - Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie I Wydział Cywilny, oddalił powództwo.

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach:

W dniu 17 czerwca 2002 r. T. R. - ojciec pozwanych D. i N. R. - złożył deklarację o przyjęcie w poczet członków Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S., natomiast uchwałą zarządu powoda z dnia 19 czerwca 2002 r. został przyjęty w poczet członków powodowej spółdzielni.

W dniu 25 marca 2009 r. T. R. zawarł z powodem umowę pożyczki w kwocie 36.500 zł. Pożyczkobiorca zaakceptował przedstawione przez powoda warunki spłaty przedmiotowej pożyczki i oświadczył, iż akceptuje postanowienia regulaminu udzielania pożyczek i kredytów (...), stanowiącego integralną część umowy pożyczki (pkt 30 umowy pożyczki). Zgodnie z zawartą umową spłata pożyczki miała nastąpić ostatecznie w dniu 5 sierpnia 2014 r. Zgodnie z pkt 11 umowy spłata pożyczki następować miała w ratach miesięcznych, płatnych bez wezwania według planu spłaty, załączonej umowy. W przypadku nieterminowej spłaty pożyczki lub jej raty zadłużenia z tego tytułu stanowić miało zadłużenie przeterminowane, od którego pożyczkodawca pobierać miał odsetki według zmiennej stopy procentowej, ustalonej przez Zarząd (...). Zgodnie z § 31 regulaminu udzielania pożyczek i kredytów (...), stanowiącego integralną

część umowy pożyczki w razie ustania członkostwa roszczenie o zwrot kredytu staje się wymagalne z dniem ustania członkostwa. Zgodnie z § 15 statutu (...) im. (...) na skutek śmierci członka ustaje członkostwo w kasie.

W dniu 6 listopada 2009 r. T. R. zmarł. Pożyczkobiorca nie spłacił przed śmiercią zaciągniętego zobowiązania pożyczkowego.

W dniu 28 marca 2011 r. powód wezwał dzieci pożyczkobiorcy - D. R. i N. R. - do zapłaty kwoty 43.054,58 zł, w tym z tytułu niespłaconego kapitału pożyczki w kwocie 34.942,10 zł oraz z tytułu odsetek od niespłaconego kapitału pożyczki w kwocie 8.112,48 zł. Wezwani do zapłaty nie uczynili zadość żądaniu powoda.

W dniu 2 grudnia 2011 r. powód ustalił stan zadłużenia z tytułu niespłaconej umowy pożyczki na kwotę 48.353,79 zł, w tym z tytułu niespłaconego kapitału pożyczki na kwotę 34.942,10 zł oraz 13.411,69 zł z tytułu niespłaconej części odsetek od zadłużenia przeterminowanego (kapitału pożyczki).

Postanowieniem z dnia 23 lutego 2010 r., wydanym w sprawie o sygn. akt VIII RNsm 2285/09, Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie zezwolił wnioskodawczyni A. C. na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletnich D. R. i N. R., polegającej na złożeniu w ich imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym T. R..

Do chwili obecnej nie przeprowadzono postępowania w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku, nie sporządzono jednocześnie aktu poświadczenia dziedziczenia. A. C. nie złożyła natomiast dotychczas w imieniu pozwanych - zarówno przed notariuszem, jak i przed Sądem - oświadczenia w przedmiocie odrzuceniu spadku po zmarłym ojcu.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd I instancji stwierdził, iż powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy podniósł, iż pomiędzy stronami nie stanowiło sporu, iż zobowiązanie z powyższego tytułu należy do długów spadkowych po zmarłym T. R.. Pozwani nie kwestionowali przy tym wysokości zobowiązania z powyższego tytułu, co skutkowało z mocy art. 230 k.p.c. uznaniem faktu istnienia długu w dochodzonej pozwem wysokości za przyznane.

Sąd I instancji zwrócił uwagę, iż strony wiodły natomiast spór, co do tego, czy pozwani jako spadkobiercy pożyczkobiorcy są zobowiązani do zapłaty objętej sporem należności pożyczkowej.

Sąd w oparciu o niesprzeczne w tym względzie stanowiska stron sporu ustalił, że dotychczas nie przeprowadzono postępowania w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po zmarłym T. R., nie sporządzono nadto aktu poświadczenia dziedziczenia po zmarłym.

Według Sądu Rejonowego, za spadkobiercę uznaje się osobę, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku albo poświadczenie dziedziczenia, zaś dopiero stwierdzenie, kto jest spadkobiercą po zmarłym pożyczkodawcy pozwala na stwierdzenie kręgu osób zobowiązanych do pokrycia długów należących do spadku.

Sąd I instancji wskazał, iż miał na uwadze, że zgodnie z rozkładem ciężaru dowodu to stronę powodową obciążał obowiązek wykazania prawdziwości twierdzenia, że pozwani są spadkobiercami zmarłego pożyczkobiorcy. Sąd za nieuprawnione uznał stanowisko strony powodowej, co do tego, że okoliczność pokrewieństwa pozwanych, przesądzała o przyjęciu, że są spadkobiercami zmarłego dłużnika. W istocie pozwani należą do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym, co wszakże nie wyklucza ewentualności dziedziczenia po zmarłym według porządku testamentowego, zaś w sprawie nie ustalono ponad wszelką wątpliwość, że zmarły takiego testamentu nie pozostawił. W ocenie Sądu Rejonowego nie sposób było zatem ustalić w sprawie - zgodnie z intencją powoda - że pozwani są spadkobiercami zmarłego dłużnika. W konsekwencji nie sposób było uznać za wykazane, że ponoszą oni odpowiedzialność za pozostawione przez zmarłego ojca długi spadkowe.

Mając na względzie powyższe Sąd I instancji oddalił powództwo.

Z wyrokiem tym nie zgodził się powód, który w wywiedzionej apelacji zaskarżył wyrok w całości i wniósł o jego zmianę i uwzględnienie powództwa zgodnie z żądaniem pozwu tj. zasądzenie solidarnie od pozwanych kwoty 48.353,79 zł wraz z umownymi odsetkami według zmiennej stopy procentowej obowiązującej w danym okresie, ustalonej przez Zarząd Kasy dla pożyczek przeterminowanych, wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 02.12.2011 r. do dnia zapłaty oraz kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego za I instancję według norm przepisanych, jak również o zasądzenie od pozwanych solidarnie na swoją rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa za II instancję według norm przepisanych.

Skarżący zarzucił wyrokowi:

1. naruszenie przepisu art. 6 k.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez jego niewłaściwą interpretację i błędne przyjęcie, iż powód winien wykazać legitymację bierną pozwanych za pomocą postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku,
2. obrazę przepisu art. 931 § 1 k.c. w zw. z art. 1015 § 2 k.c. oraz art. 922 § 1 k.c. przez ich niewłaściwą wykładnię i błędne przyjęcie, iż pozwani jako zstępni spadkodawcy nie posiadają legitymacji biernej w przedmiotowej sprawie z uwagi na brak stwierdzenia praw do spadku,
3. obrazę prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 1025 § 2 k.c. polegającą na przyjęciu, że przepis art. 1025 § 2 k.c. ustanawia domniemanie prawne, że osoba, która nie uzyskała stwierdzenia nabycia spadku, nie jest spadkobiercą,
4. obrazę prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 1031 § 1 k.c. w zw. z art. 1015 § 1 i § 2 k.c. polegające na ich niezastosowaniu i uznaniu, że pozwani nie są odpowiedzialni za długi spadkowe po ojcu T. R.,
5. naruszenie przepisów postępowania poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 234 k.p.c., polegające na jego zastosowaniu i uznaniu przez Sąd, że wiąże go domniemanie prawne, iż osoba, która nie uzyskała stwierdzenia nabycia spadku, spadkobiercą nie jest,

W uzasadnieniu apelujący podniósł, iż nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem Sądu I instancji, iż za spadkobiercę uznaje się osobę, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku lub poświadczenie dziedziczenia i dopiero stwierdzenie kto jest spadkobiercą po zmarłym pożyczkodawcy pozwala na stwierdzenie kręgu osób zobowiązanych do pokrycia długów należących do spadku, albowiem nie uwzględnia ono całokształtu przepisów dotyczących dziedziczenia.

Skarżący wskazał, iż spadkobierca nabywa spadek z chwilą jego otwarcia, czyli z chwilą śmierci spadkodawcy, z mocy prawa. Wejście w ogół praw i obowiązków majątkowych spadkodawcy powoduje m.in., że spadkobierca ponosi odpowiedzialność za zobowiązania, których podmiotem był zmarły a w okresie od otwarcia do przyjęcia spadku wierzyciele spadkowi mogą dochodzić swoich roszczeń w drodze postępowania sądowego.

Apelujący zwrócił uwagę, iż zmarły T. R. jest ojcem pozwanych, dlatego powołani są oni z ustawy do spadku, jako zstępni spadkodawcy w pierwszej kolejności, a wobec nie skorzystania przez nich z uprawnienia wynikającego z art. 1012 w zw. z art. 1015 § 1 k.c., biorąc pod uwagę datę śmierci pożyczkobiorcy (06.11.2009 r.) nie budzi wątpliwości, iż pozwani są następcami prawnymi T. R..

Skarżący podkreślił, iż nie ma obowiązku wykazania postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, iż osoby określone przez niego jako następcy prawni zmarłej strony są jej spadkobiercami. Jedyne względem osoby trzeciej, która nie rości sobie praw do spadku z tytułu dziedziczenia, spadkobierca może udowodnić swe prawa wynikające z dziedziczenia tylko stwierdzeniem nabycia spadku. Apelujący powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1975 r., (III CRN 102/75, OSNCP 1976 r., nr 6, poz. 139), wskazał, iż art. 1027 k.c. dotyczy sytuacji, gdy spadkobierca powołuje się wobec osoby trzeciej na swe prawa spadkowe z tytułu dziedziczenia, a nie sytuacji, w której osoba trzecia dochodzi roszczeń wobec spadkobiercy. W ocenie skarżącego następcami prawnymi zmarłego są osoby, których przymiot następcy prawnego został wykazany, przy czym nie jest wymagane stwierdzenie nabycia spadku. Apelujący nadmienił, iż jeżeli wierzyciel spadku dochodzi swych praw wobec spadkobiercy, spoczywa na

nim dowód wykazania, że pozwany jest następcą prawnym jego dłużnika, co niewątpliwie w przedmiotowej sprawie miało miejsce. Wierzyciel jednak nie musi przedstawić postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. W razie przeprowadzenia takiego dowodu to na spadkobiercy spoczywa ciężar wykazania, że oprócz niego odpowiadają jeszcze inni spadkobiercy.

Skarżący stwierdził zatem, iż przepis art. 1025 k.c. nie ma w niniejszej sprawie zastosowania, przy czym niepełność regulacji zawartej w art. 1025 § 2 k.c. wynika stąd, że zasadą polskiego prawa spadkowego, wyrażoną w art. 925 k.c., jest nabywanie przez spadkobiercę spadku z chwilą jego otwarcia. Według apelującego oznacza to, że nie ma znaczenia dla stania się spadkobiercą, czy postępowanie w przedmiocie nabycia spadku zostanie przeprowadzone, gdyż wydane w jego rezultacie postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku zawsze jest postanowieniem deklaratoryjnym. Skarżący dodał, iż ustawodawca przyjął, że właściwym systemem nabywania spadku, jest nabywanie go z chwilą jego otwarcia co oznacza, że wykładnia innych przepisów prawa spadkowego, w tym za pomocą wnioskowania a contrario, nie może następować w sprzeczności z tą zasadą i musi ją uwzględniać. Apelujący nadmienił, iż o deklaratoryjnym charakterze postanowienia o stwierdzeniu praw do spadku i aktu poświadczenia dziedziczenia i braku obowiązku uzyskania jednego z tych dokumentów potwierdzających prawa spadkobierców do dziedziczenia świadczy również fakt, że bez stwierdzenia nabycia spadku spadkobierca może objąć spadek w posiadanie i zarządzać nim, zbyć spadek lub udział w spadku, może być pozwany przez wierzycieli spadkodawcy i wierzycieli spadku, np. zapisobierców uprawnionych do zachowku. Może też zapobiec niekorzystnym dla siebie skutkom prawnym, np. w postaci przedawnienia roszczeń, wnosząc do sądu pozew przeciwko osobie trzeciej i zabiegając o zawieszenie postępowania w sprawie do czasu rozstrzygnięcia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku. Skarżący dodał, iż podobnie brak potwierdzenia praw do spadku nie stoi na przeszkodzie występowaniu w charakterze pozwanego w sprawie wytoczonej przez wierzycieli spadku.

Apelujący zwrócił uwagę, iż zgodnie z regułami dowodzenia ustalonymi w doktrynie i orzecznictwie, faktów tworzących prawo winien dowieść powód, a faktów niweczających prawo oraz faktów uzasadniających zarzuty przeciwko roszczeniu powoda, winien dowieść pozwany. W niniejszej sprawie powód winien zatem wykazać podstawę domniemania faktycznego, tj. okoliczność, że pozwani należą do pierwszego kręgu spadkobierców dziedziczących z ustawy, natomiast pozwani - aby uchylić się od skutków zastosowania domniemania, że są spadkobiercami zmarłego - winni udowodnić swoje twierdzenie, że nie są spadkobiercami. Skarżący podkreślił, iż na skutek oparcia się na wyinterpretowanym domniemaniu prawnym Sąd Rejonowy nie uwzględnił domniemania faktycznego, że osoba będąca dzieckiem zmarłego jest jego spadkobiercą. Apelujący zaznaczył, że fakt domniemany nie wymaga ani twierdzenia, ani dowodzenia, natomiast twierdzenia i dowodzenia wymagają fakty składające się na podstawę faktyczną domniemania. Dodał, iż podstawą faktyczną w tym przypadku była okoliczność, że pozwani są zstępnymi spadkodawcy, zaś w świetle art. 931 § 1 k.c. i zasad doświadczenia życiowego, z którego wynika, że ogromną rzadkością jest sytuacja, w której dzieci zmarłego zostają wydziedziczone, należało przyjąć, że pozwani są jego spadkobiercami.

Skarżący podkreślił, że pozwani przedstawili jedynie zgodę sądu rodzinnego na odrzucenie w ich imieniu spadku po zmarłym zaś samo oświadczenie spadkowe nie zostało jednak złożone, co jest okolicznością bezsporną.

Apelujący zwrócił uwagę, iż w uzasadnieniu wyroku Sąd I instancji wskazał, że w istocie pozwani należeli do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłym, co wszakże nie wyklucza ewentualności dziedziczenia po zmarłym według porządku testamentowego. Pozwani nie wskazali jednak, że został sporządzony testament, a zasadnym jest uznanie, że najbliżsi krewni zmarłego mają wiedzę i możliwości uzyskania informacji czy spadkodawca pozostawił testament i w ich interesie leży jego przedłożenie Sądowi. Skarżący dodał, iż przedstawienie testamentu bądź informacji o jego istnieniu obciąża pozwanych, którzy w ten sposób obaliliby domniemania dziedziczenia ustawowego. Apelujący zauważył przy tym, iż gdyby zmarły zostawił testament to pozwani nie zmierzaliby do odrzucenia spadku, bowiem z istoty odrzucenia spadku wynika, że może ono odnieść skutek prawny określony w art. 1020 k.c. tylko wówczas, gdy składający takie oświadczenie dziedziczy spadek. W ocenie skarżącego samo podjęcie przez przedstawiciela ustawowego pozwanych kroków (choć nieskutecznych) mających na celu odrzucenie spadku, wskazuje na to że to

pozwani dziedziczą po zmarłym. Na marginesie apelujący wskazał, iż trudno założyć istnienie środków dowodowych, którymi mógłby wykazać nieistnienie testamentu.

Skarżący podkreślił, iż w sposób prawidłowy, a przede wszystkim zgodny z ustaleniami stron umowy i rzeczywistym stanem faktycznym, określił stronę pozwaną, żądanie pozwu i wykazał przedłożonymi do akt sprawy dokumentami fakt istnienia następstwa prawnego pomiędzy pożyczkobiorcą a pozwanymi oraz stosunku zobowiązaniowego pomiędzy powódką a pożyczkobiorcą, a także zasady odpowiedzialności pozwanych w przedmiotowej sprawie. Według apelującego Sąd Rejonowy naruszył podstawowe zasady postępowania, w myśl których zobowiązany jest jak najszerszymi sposobami rozpatrzyć zebrany w sprawie materiał dowodowy, tak aby w sposób nie budzący wątpliwości wydać rozstrzygnięcie odpowiadające obowiązującemu na dzień wyrokowania stanowi faktycznemu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelację należało w znacznej części uwzględnić, gdyż Sąd Okręgowy podziela argumentację prawną wyartykułowaną przez powoda w jej treści.

W pierwszej kolejności Sąd Odwoławczy zauważa, iż całkowicie nieuzasadnione okazało się stanowisko Sądu Rejonowego, że za spadkobiercę uznaje się jedynie osobę, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku albo poświadczenie dziedziczenia, zaś dopiero stwierdzenie w taki sposób, kto jest spadkobiercą po zmarłym pożyczkodawcy pozwala na wskazanie kręgu osób zobowiązanych do pokrycia długów należących do spadku.

Bezspornym jest, iż spadkobiercą, stosownie do treści art. 922 § 1 k.c., zostaje się z mocy prawa. W myśl bowiem powyższego przepisu prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi czwartej kodeksu cywilnego. Z kolei przepis art. 1025 § 1 zd. 1 k.c. stanowi, iż sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Użycie przez ustawodawcę słowa „stwierdza” jasno wskazuje na deklaratoryjny charakter orzeczenia w tym przedmiocie. Stwierdzenie nabycia spadku nie tworzy bowiem sytuacji, iż dana osoba dopiero z tą chwilą staje się spadkobiercą, lecz jedynie potwierdza bycie spadkobiercą już od momentu otwarcia spadku a więc od śmierci spadkodawcy. Podnoszony zatem przez Sąd I instancji brak przeprowadzenia dotychczas postępowania w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku w żaden sposób nie prowadzi do wniosku, iż nie jest możliwe ustalenie kto jest spadkobiercą po zmarłym T. R..

Zgodnie z treścią przepisu art. 931 § 1 k.c., w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek. Tym samym w pełni prawidłowo strona powodowa wskazała, iż okoliczność pokrewieństwa pozwanych przesądzała o przyjęciu, że są oni spadkobiercami zmarłego dłużnika. Jak wynika z akt sprawy, pozwani jako małoletni byli reprezentowani w toku postępowania przez matkę, która uzyskała zgodę Sądu na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletnich, polegającej na złożeniu w ich imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym T. R.. Oświadczenia takiego jednak nie złożyła co oznacza, iż pozwani nabyli spadek po zmarłym ojcu. Dodać przy tym należy, iż w myśl przepisu art. 1015 § 2 zd. 2 k.c., gdy spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Nie ulega zaś wątpliwości, iż pozwani spełniają powyższe przesłanki, albowiem w chwili śmierci spadkodawcy mieli odpowiednio 12 i 9 lat, wobec czego jako osoby, które nie ukończyły trzynastu lat nie mieli zdolności do czynności prawnych stosownie do treści art. 12 k.c.

Według Sądu II instancji nie sposób zgodzić się, w kontekście bezspornego stanu faktycznego, ze stanowiskiem Sądu Rejonowego, iż zgodnie z rozkładem ciężaru dowodu to stronę powodową obciążał obowiązek wykazania prawdziwości twierdzenia, że pozwani są spadkobiercami zmarłego pożyczkobiorcy. Taka sytuacja miałaby bowiem miejsce jedynie wówczas, gdyby pozwani zaprzeczyli, że są spadkobiercami. W takim przypadku niezbędne byłoby przeprowadzenie postępowania w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po zmarłym T. R..

Pozwani jednak nie wskazywali, że nie są spadkobiercami zmarłego dłużnika, a ponadto zauważyć należy, iż ich przedstawiciel ustawowy uzyskał zgodę na dokonanie czynności w postaci odrzucenia spadku co niewątpliwie nie miałyby miejsca, gdyby uważali oni, że nie są spadkobiercami.

Zwrócić w tym miejscu należało uwagę na pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia z dnia 19 października 2007 r. wydanego w sprawie o sygn. akt I CNP 51/07, gdzie stwierdzono, iż wprawdzie z żadnego przepisu nie wynika, że postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku stanowi jedyny dowód istnienia legitymacji biernej po stronie pozwanej, jednak dosyć trudno wyobrazić sobie inny sposób wykazania nabycia spadku przez pozwanego w sytuacji, gdy ten ostatni kwestionuje tę okoliczność (za (...) Lex nr 322025).

Przytoczone okoliczności świadczą zatem w sposób jednoznaczny, iż pozwani nabyli spadek po zmarłym T. R. z dobrodziejstwem inwentarza, a zatem ich odpowiedzialność z tytułu długów spadkowych ogranicza się do wartości masy czynnej spadku. Powyższe zastrzeżenie przewidziane w treści art. 319 k.p.c. sąd meriti winien z urzędu zamieścić w swoim orzeczeniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 1977 r. wydany w sprawie o sygn. akt II CR 335/77 OSNC 1978/9/159).

Wobec powyższego należało zmienić w trybie art. 386 § 1 k.p.c. zaskarżony wyrok i zasądzić od pozwanych na rzecz powoda kwotę należności głównej w wysokości 48 353,79 zł. z ograniczeniem ich odpowiedzialności do wartości masy czynnej spadku po zmarłym w dniu 6 listopada 2009 r. w P. T. R. oraz oddalić powództwo w pozostałej części.

Uznając roszczenie w przedmiocie odsetek od dochodzonej przez powoda należności głównej za bezzasadne Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, iż określenie w pozwie wysokości stopy procentowej dochodzonych odsetek jako czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty jest niewystarczające dla uwzględnienia żądania w tym zakresie. Należy zwrócić uwagę, iż zadaniem wierzyciela dochodzącego swojej należności jest takie sformułowanie żądania, aby wydane na jego podstawie orzeczenie nadawało się do egzekucji. Powyższe oznacza, iż w zakresie odsetek niezbędne jest wskazanie podstaw obliczania odsetek tj. okresu za jaki przysługują, kwoty od której są naliczane oraz stopy procentowej. Podkreślić przy tym należy, iż na podstawie otrzymanego tytułu wykonawczego komornik musi być w stanie dokonać matematycznego wyliczenia należności przysługującej od dłużnika, w związku z czym nie jest dopuszczalne by tytuł ten nie zawierał wskazanych powyżej elementów określonych w sposób cyfrowy, a przywoływał sposób obliczenia odsetek w oparciu o dane NBP, które nie stanowią treści tytułu wykonawczego (art. 803 k.p.c. w zw. z art. 804 k.p.c.)

Jak wynika z treści pozwu, apelujący podając stopę procentową żądanych odsetek ograniczył się do wskazania, iż stanowi ona czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, bez wskazania jaka była faktyczna wysokość owej stopy w objętym pozwem okresie. Zauważyć przy tym należy, iż stosownie do treści art. 359 § 2¹ k.c., maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP. Przepis ten określa zatem jedynie maksymalną wysokość odsetek umownych, jednak w żaden sposób nie określa ich wysokości. Jak bowiem podniósł sam skarżący, stopa ta jest zmienna, w związku z czym bezspornie powinna zostać wskazana cyfrowo w treści pozwu. W związku z powyższym brak prawidłowego określenia stopy procentowej żądanych odsetek powoduje, iż brak jest możliwości uwzględnienia żądania w tym zakresie a co za tym idzie powództwo w tym zakresie podlegało oddaleniu.

W związku ze zmianą zaskarżonego wyroku należało także ponownie rozstrzygnąć kwestię kosztów postępowania przed Sądem I instancji.

Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, iż okoliczność, że pozwani są osobami małoletnimi i odpowiadają za długi spadkowe wynikające z zobowiązań zaciągniętych przez ich ojca uzasadnia zastosowanie w przedmiotowej sprawie przepisu art. 102 k.p.c. W myśl tego przepisu, w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Z powyższych względów Sąd Okręgowy odstąpił zatem od obciążania pozwanych kosztami postępowania przed Sądem I instancji.

W kwestii kosztów postępowania apelacyjnego należy wskazać, iż Sąd Odwoławczy biorąc pod uwagę wskazaną wyżej sytuację pozwanych, uznał, iż zachodzą przesłanki do zastosowania w niniejszym postępowaniu przepisu art. 102 k.p.c. i w związku z tym odstąpił od obciążania pozwanych kosztami procesu za II instancję orzekając jak w punkcie 3 wyroku.